

Wacht niet op initiatieven uit Den Haag, maar durf op lokaal niveau te experimenteren. Doe dat vooral samen, want om in de toekomst kwalitatieve en betaalbare voorzieningen te realiseren zijn lokale samenwerkingsexperimenten nodig. Niet alleen van onderwijs en kinderopvang, maar ook met consultatiebureaus, zorg, cultuur en wijkteams. Dat zeiden Rinda den Besten (voorzitter PO-Raad) en Lex Staal (directeur Brancheorganisatie Kinderopvang) tijdens de Najaarsbijeenkomst van Bouwstenen voor Sociaal en Schoolfaciliteiten.

Uitkomst Najaarsbijeenkomst Bouwstenen: “Durf lokaal te experimenteren met kindvoorzieningen”

De veranderingen in de samenleving en de vertaling daarvan naar voorzieningen en vastgoed was het centrale thema van de Najaarsbijeenkomst. Zo'n 300 belangstellenden waren op 4 december naar Nieuwegein afgereisd om mee te praten over ontwikkelingen rond kind- en zorgvoorzieningen en de overmaat in het vastgoed. Met als doel een lijst met punten op te stellen voor de samenwerkingsagenda voor 2015.

Wegwerken overmaat belangrijke opgave
Tijdens de plenaire ochtendsessie onder voorzitterschap van professor Hans de Jonge (TU Delft) zei VNG-voorzitter Annemarie Jorritsma het werk van Bouwstenen zeer te waarderen. Uit handen van directeur Ingrid de Moel ontving zij een aantal publicaties, waaronder een uitgave over leren en werken in MFA's, een boek over het wegwerken van de overmaat aan vastgoed en een speciale uitgave van Schoolfaciliteiten. De Moel vindt het wegwerken van de overmaat één van de grootste uitdagingen voor de komende tijd. “Als we dat niet opgelost krijgen, gaat daar veel geld

naartoe en is er minder geld beschikbaar voor de gewenste kwaliteitsverbetering. Hier ligt ook voor 2015 een flinke opgave.”

Improviseren als hoogte graad van organisatie

Professor Hans Boutellier (VU, Verwey-Jonker Instituut) hield een inleiding over lokaal bestuur in de netwerksamenleving. Door de decentralisaties worden gemeenten de eerste overheid en krijgen burgers meer verantwoordelijkheden. De traditionele sociale kaders verdwijnen en er ontstaat een complexe maatschappij,

“Het lijkt wel een oude fietsband, die steeds weer lek raakt. Zo kunnen we niet verder.”

schijnbaar stuurloos. Maar je kunt het ook zien als hoogste vorm van organiseren. Boutellier illustreerde dit aan de hand van een zwerm spreuwen. Zo'n organisatie kan toch een herkenbare structuur hebben en heel effectief zijn. Een andere metafoor hiervoor is een jazzorkest, waarin binnen

een muziekstuk ruimte is voor improvisatie. Om dat goed te doen moet je je eigen instrument goed beheersen en je spel afstemmen op dat van de andere orkestleden. “Hetzelfde geldt voor organisaties. Blijf bij je kernfunctie (voor een school is dat lesgeven) en identiteit, maar heb wel de durf en bereidheid om samen met anderen iets te realiseren.”

Stelsel is ‘een oude fietsband’

Ongeveer vijftig geïnteresseerden gingen rechtstreeks met Rinda den Besten en Lex Staal in gesprek over de toekomst van kindvoorzieningen. Den Besten trapt af

met de inmiddels bekende stelling dat de wet- en regelgeving dringend moet worden herzien omdat het geen antwoord geeft op de vraagstukken van deze tijd. “Het lijkt wel een oude fietsband, die steeds weer lek raakt. Zo kunnen we niet verder.” De overheveling van het buiten-

Lex Staal, Rinda den Besten en Annemarie Jorritsma luisterend naar het plenaire programma.

onderhoud naar de schoolbesturen en de uitname uit het gemeentefonds is een kleine stap in de goede richting, maar de gemiddelde onderhoudsachterstand is zo groot, dat het niet meer is dan een druppel op een gloeiende plaat.”

Wispelturig overheidsbeleid

Staal legt uit dat ondernemers in de kinderopvang last hebben van het wispelturige overheidsbeleid. In de jaren negentig werd kinderopvang gestimuleerd en hebben partijen in kwalitatief goed vastgoed gerealiseerd. Nu drukt dat vastgoed zwaar op de begroting. De ontwikkeling van nieuwe integrale voorzieningen heeft daar onder te lijden. Als gemeenten de financiering niet rond krijgen doordat kinderopvang de huur niet kan opbrengen, stranden vele initiatieven. “Verhoudingen veranderen, dit zorgt soms voor spanning in de relatie tussen gemeenten en schoolbesturen. Wij moeten met elkaar in beweging komen om nieuwe wet- en regelgeving te initiëren.”

Vooral in plattelandsgebieden leiden het landelijke beleid en de krimp ertoe dat formele dagopvang en peuteropvang geheel verdwijnen. Dat is een slechte zaak, want er is ruimschoots voldoende wetenschappelijk materiaal beschikbaar dat kinderopvang goed is voor kinderen.

Experimenteeruimte pakken

Er zijn wel voorbeelden van succesvolle IKC's en Brede Scholen. Het zijn initiatieven op lokaal niveau, waar men bereid was tot intensieve samenwerking, zoals in Breda. Maar dat vraagt met de huidige regelgeving wel om experimenteeruimte. Want bij de totstandkoming van nieuwe initiatieven worden nu op allerlei manieren wetten overtreden. Dat gebeurt massaal,

want je kunt niet wachten tot er beweging komt in Den Haag. “In het huidige stelsel kun je met kinderopvang wel tot goede samenwerking komen, maar dan moet je het zelf doen en je niet verschuilen achter de onmogelijkheden. En werken vanuit de vertrouwde van wat kinderen en hun opvoeders nodig hebben.” Die experimenteeruimte fungeert dan als kweekvijver om van onderop wetgeving af te dwingen. Den Besten en Staal zijn voorstander van tweesporenbeleid: van onderop experimenteren en tegelijk lobbyen voor aanpassingen in het landelijk beleid.

Beredeneren waarom je afwijkt

Gemeenten moeten deze experimenteeruimte willen faciliteren door flexibiliteit in de toepassing van regels te bieden. Zoals bij de handhaving van de veiligheidsregels voor de buitenspeelruimten voor peuters en basisschoolleerlingen. Tegelijk moeten ze oppassen dat ze niet verstrikt raken in hun eigen rol, legt Daphne Bergman, wethouder in Gouda uit. “Je moet als wethouder altijd helder beredeneren waarom je die toezicht houdende rol op een afwijkende manier oppakt. Want als het fout gaat, word je er als wethouder toch weer op aangesproken. Dat is een lastig dilemma.”

Kinderopvang en onderwijs beseffen dat zij elkaar hard nodig hebben om te kunnen overleven. Het IKC kan daarbij een belangrijke rol spelen. Als basisvoorziening voor 2-12 jaar.

Zie www.bouwstenen.nl voor alle informatie over de Najaarsbijeenkomst, de publicaties en de agendapunten voor 2015 op het gebied van vastgoed voor onderwijs en kinderopvang.

Opvallend weinig aandacht voor krimp en passend onderwijs in collegeprogramma's

De Nederlandse gemeenten hebben opvallend weinig aandacht voor krimp en passend onderwijs in hun collegeprogramma's. Die conclusie trekt Verus na een onderzoek naar de inhoud van die programma's. Huisvesting scoort het hoogst: 70% van de colleges heeft daar aandacht voor.

Aanleiding voor het onderzoek van Verus zijn de gemeenteraadsverkiezingen van mei. In 380 gemeenten werden er nieuwe colleges van B&W gekozen en die schreven hun collegeprogramma. Verus trok een aselectieve steekproef van 79 gemeenten en analyseerde deze op basis van elf thema's.

Top-4

Deze thema's kwamen het vaakst aan bod in de collegeprogramma's:

1. Huisvesting/IKC/brede school – 71%
2. Onderwijskwaliteit – 38%
3. Krimp/samenwerking – 37%
4. Passend onderwijs – 35%

Passend onderwijs en krimp

Hoewel in de top-4, is de aandacht voor krimp en passend onderwijs opvallend laag. De omvang en impact van krimp op het onderwijs en de lokale gemeenschappen is enorm. Nu bevinden niet alle gemeenten zich in krimpgebieden, maar ook gemeenten die wel met krimp te maken hebben, benoemen het thema niet altijd.

En hoewel gemeenten niet over het beleid rond passend onderwijs gaan, vindt er wel op overeenstemming gericht overleg plaats tussen gemeenten en schoolbesturen én ligt er een relatie met de transitie van de Jeugdzorg.

Huisvesting

Het is niet verwonderlijk dat het thema huisvesting/IKC/brede school het meest genoemd wordt in de collegeprogramma's. Onderwijshuisvesting is een gemeentelijke taak.

Goed en thuisnabij onderwijs

Het thema onderwijskwaliteit (in 38% van de programma's) krijgt op verschillende manieren aandacht. De verantwoordelijkheid voor de onderwijskwaliteit ligt natuurlijk bij het schoolbestuur, die zich verantwoordt richting de Inspectie van het onderwijs.

Enkele gemeenten spreken van een gezamenlijke aanpak om de kwaliteit te verbeteren, maar zij vormen een minderheid. In de collegeprogramma's wordt vooral gewezen op het belang van goed en thuisnabij onderwijs, meestal zonder concrete plannen te benoemen. De gemeentelijke betrokkenheid geldt echter vooral de VVE, een verantwoordelijkheid van de gemeenten.

De volledige rapportage is te lezen via http://www.verus.nl/sites/www.verus.nl/files/documenten/20141203_rapportage_onderzoek_collegeprogrammas.pdf

